

УДК 327.3:323

Кокорський В.Ф.

Донецький національний університет

Кокорська О.І.

Донецький національний технічний університет

ЄВРОПЕЙСЬКА ПЕРСПЕКТИВА І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПОТЕНЦІАЛ НЕЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Автори ставлять за мету показати, що наша соціально-економічна сфера досі залишається далекою від стандартів Європи і демонструє слабкість ліберального потенціалу держави, її низьку спроможність здійснювати відповідальну політику реформ. У якості основного індикатора вони пропонують використати показник динаміки ВВП, за яким Україна на початок 2005 року досягла 61%, а за результатами 2009 р. – близько 70% порівняно з 1990 р. На цей час його подолали 23 країни посткомуністичного простору. Аналізуються чинники такого стану, констатується, що без розвитку державної спроможності вітчизняні європерспективи виглядають вкрай сумнівними.

Ключові слова: держава, євроінтеграція, реформи.

Кокорский В.Ф., Кокорская А.И.

ЕВРОПЕЙСКАЯ ПЕРСПЕКТИВА И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ В УКРАИНЕ: ПОТЕНЦИАЛ НЕОЛИБЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВА

Авторы стремятся показать, что наша социально-экономическая сфера до сих пор остается далекой от стандартов Европы и демонстрирует слабость либерального потенциала государства, его низкую способность осуществлять ответственную политику реформ. В качестве основного индикатора они предлагают использовать показатель динамики ВВП, согласно которому Украина на начало 2005 года достигла 61%, а по результатам 2009 г. – около 70% в сравнении с 1990 г. На этот момент его преодолели 23 страны посткоммунистического пространства. Анализируются факторы такого состояния, констатируется, что без развития государственной способности отечественные европерспективы выглядят крайне сомнительными.

Ключевые слова: государство, евроинтеграция, реформы.

Kokorsky V., Kokorska O.

THE EUROPEAN PERSPECTIVE AND SOCIAL-ECONOMIC TRANSFORMATION IN UKRAINE: NEOLIBERAL STATE POTENTIAL

Authors put an aim to show that our socio-economic sphere until now remains distant from the standards of Europe and demonstrates the weakness of liberal potential of the state, its subzero possibility to carry out the responsible policy of reforms. In quality of basic indicator they suggest to use the index of dynamics of GDP after that Ukraine on beginning of 2005 attained 61%, and on results 2009 – close 70% comparatively with 1990. On this time it was overcome by 23 postcommunist countries. The factors of such state are analyzed by authors and they established, that without development of state possibility home europrospects look extremely doubtful.

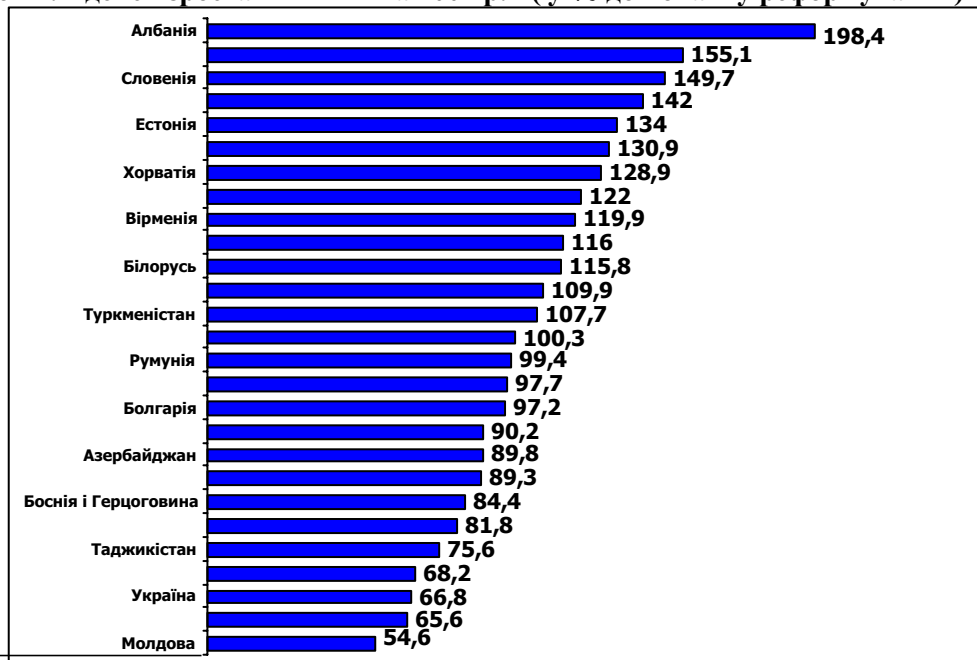
Key words : state, European integration, reforms.

Мабуть, немає в Україні іншого питання, в якому державно-владні структури та переважна частина політикуму настільки солідарні, як наш європейський вибір. Про його цінність, важливість, стратегічність заявляють протягом чи не усіх років незалежності політики різних кольорів і орієнтацій. Досить згадати хоча б Заяву „Про започаткування переговорів між Україною та ЄС щодо укладення нового базового договору”, ухвалену на початку 2007 р. Верховною Радою вражаючою кількістю голосів (399 „за” і жодного „проти”), в якій народні обранці одностайно „усвідомили, що європейська ідея стає в Україні сутністю суспільної свідомості” та закликали ЄС „визначати перспективи європейського поступу” держави. Правда, коли від декларацій доходить до звітування про досягнення успіхів на цьому шляху, ентузіазм посадовців дещо пригасає і зазвичай обмежується хіба що обіцянками „ухвалити”, „імплементувати”, „покращити” стан справ вже найближчим часом. Вказане стосується ситуації чи не у всіх сферах нашого життя, зокрема соціально-економічній.

Автор ставить за мету показати, що остання і досі залишається надто далекою від стандартів Європи і саме у ній наочно виявляється слабкість ліберального потенціалу української держави, її низька спроможність здійснювати відповідальну політику

реформ. Як наслідок, ставляться під сумнів європейські перспективи України. Одним з основних індикаторів, за якими робляться судження про рівень формування ринкової економіки, є показник динаміки ВВП. Країна вважається такою, що подолала перехідний період, якщо він досягає дореформного стану. Як засвідчує рисунок 1 [1, с.87], упродовж 90-х рр. ХХ – початку ХХІ століття вітчизняні „досягнення”, на відміну від набутків більшості посткомуністичних держав, у тому числі втягнутих у військові конфлікти, були чи не найбільш невиразними. Навіть порівняно з Великою депресією в США, котра увійшла у світову історію 30-відсотковим падінням виробництва, його скорочення в Україні протягом 1991–1999 рр. було вдвічі більшим і склало 61%. Тут був забутий „один з яскравих уроків, що його можна вивести з досвіду найстарших та відтак найміцніших демократій світу, які через свій історичний розвиток забезпечили себе надзвичайно та, можливо, унікально дієздатною державою (хоча вона й змінювалась за своїм змістом), культурою та практикою верховенства права та раціональною і політично відповідальною публічною адміністрацією”[2, с.117].

Рисунок 1. Індекси зростання ВВП на 2004 р. * (у % до початку реформування)

* Показники на 2004 р. – прогнозні, реально Україна на поч.. 2005 р. досягла 61% дореформного рівня ВВП, а за результатами 2009 р. – близько 70% порівняно з 1990 р. В той же час у 2008 р. 23 держави регіону подолали його.

Замість того, щоб розвивати нові інститути, необхідні для ринкового регулювання, вітчизняні бюрократи в пошуках політичної та економічної підтримки вдавалися до механізмів корупції та клієнтелізму. Їх свідченням і наслідком стала повсякденна неспроможність держави розробити і реалізувати таку соціально-економічну політику, в якій поточні інтереси і завдання не домінували б над стратегічними. Скажімо, соціальна переорієнтація економічної політики і побудова соціально орієнтованої ринкової економіки були задекларовані у якості пріоритетних тільки на десятому році незалежності. Ігнорувалася складність і довготривалість процесу побудови ринку, який потребує цілеспрямованих зусиль задля створення і підтримання умов ефективного перерозподілу ресурсів у суспільстві, вимагаючи певних характеристик політичної влади – „адміністративних можливостей” (state або administrative capacity) держави. Зазвичай мається на увазі здатність останньої ефективно управляти процесом розподілу суспільних благ, свобода приймати політичні рішення про розміщення ресурсів і втілювати їх в життя. Чим успішніше реалізується фінансова і податкова політика (тобто перерозподіл грошових коштів), чим надійніша юридична система контролю всіх об'єктів ринку, тим „дієздатніша” держава. Слабкий її потенціал робить неможливим здійснення реформ і ухвалення необхідних політичних рішень, обертається поверненням до директивного втручання у процес розподілу і функціонування ринку. В той же час дієвий непрямий контроль засвідчує силу.

Відсутність консенсусу вітчизняних політичних еліт щодо бачення головного вектора змін і їх низькі соціальні якості, клановість та професійна некомпетентність реформаторів породжували усталення запізнілої законотворчості (що дозволяло керувати економікою в „ручному режимі”); нездатність до об'єктивного аналізу поточного економічного становища в контексті ефективності/неефективності тих чи інших перетворень і частого нерозуміння логіки наступних кроків; небажання шукати і запроваджувати в життя інноваційні рішення тощо. А зволікання зі стабілізацією і лібералізацією дало змогу вищому ешелону номенклатури „політично перегрупуватися, переназватися у щось „демократичне”, перефарбуватися з червоного на зелене (не екологічно, а за кольором долара) і через швидке накопичення великих коштів повернути собі вплив і контроль над державним політичним апаратом,

тобто „захопити державу” [3, с.225]. Наочним прикладом у цьому сенсі стала політика „інсайдерської” приватизації, в ході здійснення якої відбувалася взаємоконвертація влади і власності. Саме вона зумовила невизначеність стратегічних пріоритетів, неспроможність до системного підходу і, як наслідок, хронічну нездійсненність економічних реформ. Оскільки доступ до фінансових потоків і ласих шматків держвласності, передусім великих підприємств, був гранично неконкурентним, на їхніх рештках буйно проросли приватні монополії, гарантами процвітання яких часто-густо виступали представники центральної та місцевої влади, захопленої процесом „роздержавлення”. Як наслідок, держава гарантувала не конституційні свободи, а примусове виконання суперечливих і вільно тлумачених законів, коли ніхто нічого не планував надовго, „бо спочатку ви можете грати у шахи, а потім в середині гри виявляється, що граєте у баскетбол чи футбол”. Безумовно, це стосувалося не всієї підприємницької спільноти і навіть не найуспішніших її представників: обрані визначалися за рівнем фінансових можливостей і близькості до „перших осіб” у столиці й на місцях. Для решти зберігалася система напівфеодального розподілу прав [4].

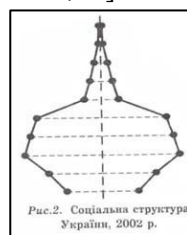
Якщо додати використання у процесі приватизації непрозорих схем і корупції, надходження до казни на 2003 рік всього одного мільярда доларів (тоді як польська поповнилася на 18 млрд.), то чи варто дивуватися його непопулярності у населення країни. Вона не виконала ролі інструмента ринкової трансформації та мала наслідком прискорення олігархічної концентрації капіталу на основі пріоритету матеріальних і фінансових активів. Загалом за роки незалежності було приватизовано майна підприємств приблизно на 43 млрд. грн., водночас втрати держави лише від розкрадання інтелектуальної власності під час ваучерної приватизації є як мінімум у півтора-два рази більшими. Сама ж економічна політика загалом залишалася безпорадною, насамперед у тих її напрямках, які мали безпосереднє відношення до функціонування держави як інституту: забезпечення прозорості, звітності та боротьби з корупцією у державному секторі; управління ним та його інституціями; гарантування права власності на основі принципу верховенства права; ефективного розпорядження ресурсами [5, с.63]. Фактичним визнанням державної недієздатності стало впровадження єдиної ставки податку з прибутку,

чим була продемонстрована неспроможність уряду виконувати функцію перерозподілу і збору соціальних податків там, де сконцентровані найвищі доходи.

Україн недостатнім залишався темп розвитку малого бізнесу: не вистачало грошових коштів, відчувався податковий тиск, збільшувався ризик розорення. За таких умов різко звужувалася його здатність виконувати одну зі своїх найважливіших функцій накопичення капіталу і розширення соціальної бази ринкової економіки. Так, у 2002 р. в Україні функціонувало лише 200 тис. малих підприємств, тобто в середньому 40 одиниць на 10 тис. населення, тоді як у країнах ЦСЄ (де саме розвиток малого і середнього підприємництва значною мірою посприяв реструктуризації) – вдвічі більше (у Польщі їх частка вже у 1994 р. досягла 51%), а у Японії та США – відповідно 555 і 921 підприємство [6, с.186]. Спільно з середніми вони виробляли усього біля 20% ВВП. У той же час за рахунок лобювання державним апаратом інтересів окремих виробництв, фінансових груп і галузей, надання їм різноманітних пільг у націо-нальній економіці утворився особливий привілейований сектор зі своїм специфічним режимом функціонування, але без істотного покращення економічних показників. Скажімо, на початок 2001 року існувало 232 види податкових привілеїв для 136 тис. підприємств, що становило 17% від їх зареєстрованої загальної кількості. Обсяг пільг оцінювався сумою в 30 млрд. грн., тоді як фактичні надходження від податків до бюджету складали 37 млрд. грн. [7, с.59-60]. Решта ж економічних суб'єктів, відчуваючи хіба що зростання податкового тиску, комбінували офіційні форми діяльності з тіншовими. А отже збільшувалася тіндова економіка, на яку, за різними оцінками, припадало від 50 до 60% сукупного обсягу ВВП, зростає щорічний відплив капіталу за межі України, куди було експортовано до 20 мільярдів доларів.

Практично не реалізовувалася організаційна функція держави у сфері підтримання гідного рівня життя населення, від 70 до 85 % якого у 90-ті рр. опинилося за межею бідності. Нестачу бюджетних коштів керівництво країни замінило закріпленою у 50 нормативних документах системою надання пільг і субсидій, декларовані витрати на надання яких за усіма діючими законами у 2003 році втричі перевищували виділені суми [8]. За однієї з найменших у світі частки оплати праці в ВВП і собівартості продукції (близько 10-13% на фоні 70% у розвинутих

країнах), громадянам не гарантувалося нічого, окрім мінімальної зарплати, до того ж з частими затримками або і взагалі не виплатами та рівнем, який за прогнозними розрахунками посадовців мав зрівнятися з прожитковим мінімумом і дорівнювати 400 грн. (близько 80 дол.) лише у 2007 році. Хоча, починаючи з 2000 р., динаміка реальних доходів і заробітної плати набула стабільності і стала позитивною, це не призвело до суттєвого підвищення життєвого рівня населення, оскільки і у 2002 р. порівняно з 1991 р. вони становили лише 40,6 %. Вкрай низькою залишалася і середня зарплатня, яка складала на початок 2004 лише 103 дол., що свідчило про рівень життя за межею бідності, встановленою Світовим Банком для країн ЦСЄ і колишнього СРСР на рівні 4 дол. США на людину в день. Навіть президент Л.Кучма змушений був визнати, що люди не розуміють змісту реформ, не бачать перспективи відчутних змін у соціальній сфері. І таке ставлення громадян було цілком природним у ситуації, коли в 2002 р. на підставі самооцінки власного соціального статусу (рис. 2) лише 3,1% з них відносили себе до верхнього середнього, 27,2 – середнього, 43,6 – нижнього середнього і 26,1 – нижчого класу. Тобто майже 70% українців бачили себе у двох нижніх класах соціуму, структура якого графічно нагадувала піраміду – приклад профілю стратифікації бідних суспільств [9, с.14,15].

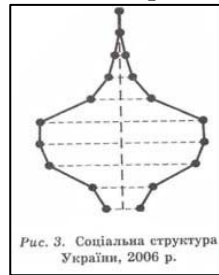

Знову актуалізували питання розбудови відповідальної та ефективної в управлінні соціально-економічними процесами держави події кінця 2004 – початку 2005 рр. Вимоги громадянського Майдану стосувалися, зокрема, необхідності поліпшення умов для підприємницької діяльності, доповнення і стабілізації ринкового законодавства, впровадження цивілізованих механізмів регулювання фактично вже діючого земельного ринку, сприяння сектору середнього і малого бізнесу тощо. Певні зрушення у цьому сенсі відбувалися, наслідком чого стали визнання з боку ЄС і США української економіки ринковою, вступ країни до СОТ тощо. Однак і нині, за даними звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність 2009-2010 рр., вона має найнижчі рейтинги за якістю інституцій. Найбільш проблемними для нашої країни постають: тягар державного регулювання (108 місце), прозорість ухвалення урядових рішень

(107 місце) та довіра суспільства до політиків (105 місце), удосконалення бізнесу (91 місце) і рівень розвитку фінансового ринку (106 місце). Одним з найгірших інституційних індикаторів є захист прав власників (127). У загальному рейтингу Україна займає лише 82 місце серед 133 країн, поступаючись Росії (63 місце), Казахстану (67 місце), Латвії (68 місце) та деяким іншим пострадянським країнам. Неоднозначними є експертні оцінки успішності дій влади в напрямі поліпшення інвестиційного клімату та створення ефективної ринкової економіки. Зокрема, в нашій країні продовжує діяти одна з найбільш обтяжливих у світі система оподаткування, зберігаються невизначеність прав інвесторів, адміністративний та податковий тиск. Болючою залишається проблема безпеки підприємництва — у 2006-2008 рр. почастишали випадки рейдерства, сфера економіки залишається значною мірою криміналізованою. Про якість регуляторного середовища свідчать показники розвитку малого і середнього підприємництва (МСП). На піку економічного зростання у 2007 р. частка останнього у зайнятості населення складала лише 14,4% і ним вироблялося 7-8% ВВП, тоді як у країнах ЄС з цим сектором пов'язується 40% зайнятого населення, 70% нових робочих місць і в середньому більш ніж 50% ВВП. Згідно зі звітом Світового банку, на 2009 р. за індексом сприяння бізнесу Україна посіла 142 місце з охоплених 183 держав світу, а у рейтингу економічних свобод від Heritage Foundation та The Wall Street Journal — 125 місце зі 161, знаходячись у категорії „в основному не вільні країни”[10].

Тому в основу стратегії і тактики держави задля набуття нею якостей дієвого інструмента регулювання економічних процесів, спроможного створити необхідні передумови реалізації наявних і потенційних конкурентних переваг української економіки, має бути передусім покладена ідеологія подолання набутих за роки незалежності інституційних деформацій. Однак критерієм результативності необхідних реформ постає не лише економічне зростання, а й істотне посилення впливу держави на розвиток соціальної сфери. Характерна виявлена з часів помаранчевої революції готовність влади витратити кошти на відповідні програми, відтворенням якої стали позитивні зрушення соціально-статусних самооцінок українців. Попри те, що місцем їх найбільшої концентрації і в 2006 році залишається нижній середній клас (46,9%), значно, майже удвічі (з

26,1% до 14,3%) — зменшився відсоток нижчого і водночас майже у півтора рази зросла частка середнього класу (з 27,2% до 37,3%). Відповідно трансформувалася і профіль самооцінок (рис.3), який став своєрідним поданням піраміди та ромба [9, с.14,15].

Однак залишається очевидним: темпи поліпшення життя, коли лише п'ять відсотків перемістилися за чотири роки в групу тих, хто живе більш-менш нормально, не виглядають надто вагомо.

Вочевидь кардинальних змін стосовно покращення добробуту населення все ще не сталося. А отже, й команда помаранчевих євроінтеграторів, що прийшла до влади у 2004 р., і білоблакитні, котрі прийшли на зміну їй у 2010 р., не змогли (або не виявили реального бажання) ефективно конвертувати надану громадянами підтримку і довіру у глибокий системний прогрес на європейському напрямі. Чи не головною проблемою вітчизняних владомощів експерти вважають їх неспроможність здійснювати євроінтеграційний курс, нездатність лідерів держави визначити і практично втілювати стратегічні пріоритети. Не дивно, що близько чверті громадян України досі перебувають за межею бідності. Водночас різючих масштабів набуває соціальне розшарування. Зберігається критичне співвідношення доходів найбільш багатих і найбільш бідних українців — 30:1 (у країнах ЄС ця пропорція становить 5,7:1). Не забезпечується випереджувальний розвиток орієнтованих на людей соціальних інститутів (освіти, науки, медицини, культури), запровадження повномасштабних пенсійної, житлово-комунальної та інших реформ, у зв'язку з чим за індексом людського розвитку Україна перебуває на 76-му місці. Попит на працю і нині диктується експортоорієнтованою економічною моделлю, що склалася в період тривалої трансформаційної кризи 1990-х рр. і базується на використанні дешевої робочої сили як конкурентної переваги. Окрім того, варто зауважити, що соціальна політика й досі не супроводжується ані переконливим обґрунтуванням конкретних цілей, ані, тим більше раціональним вибором засобів і систематичністю дій. Багато проєктів передбачають м'якість і пластичність інститутів з орієнтацією на ситуативні реакції чи задля забезпечення передвибірчих піар-ефектів.

Обмеженою виглядає державна регулююча функція у сфері оплати праці, доля якої у собівартості вітчизняної продукції і сьогодні складає трохи більше 8%. В той же час рівень структурно викривлених (оскільки частка заробітної платні складає в них біля 40% замість 65-80%) середньорічних загальних доходів біля 38,4% господарств нижчий від прожиткового мінімуму [11]. Погіршує ситуацію той факт, що частка соціальних виплат з бюджету в доходах громадян така ж і навіть вища за оплату праці (від 42 до 44%). Це засвідчує неефективність видатків на соціальну підтримку населення, як і те, що існуюча зарплата не мотивує зайнятість. У минулому році вона впала до рекордного мінімуму і стала найнижчою в Європі – середньостатистично близько 200 доларів на місяць, тоді як у Білорусі – 400 дол., Росії – 700 дол., Польщі – 1400 дол. А отже, за оцінками соціологів, вчергове відновилося падіння рівня життя, коли законодавчо встановлений прожитковий мінімум постає більш ніж вдвічі меншим за необхідний для більш-менш нормального соціального рівня (861 грн. проти близько 2000 грн.) [12]. Все ж даючи політичну згоду на поступову інтеграцію вітчизняної економіки у спільний європейський простір, вільний обмін товарами, послугами, частково – робочою силою, попри те, що Україна в минулому році посіла передостаннє місце за доходами на душу населення серед 40 європейських держав, Брюссель хоче отримати навзаєм здоровий, конкурентний ринок і стабільне суспільство. Кому потрібні безробіття, страйки, заворушення? Тим більше, що зараз очевидні втома і розчарованя Євросоюзу від розширення,

особливо його останньої хвили. Після прийому Румунії і Болгарії „із прискаленим оком” ЄС змушений діяти ще обережніше, а ціна членства у ньому підскочила в кілька разів. Його вже не переконують досить сміливі на тлі наявної статистики заяви вітчизняних високо-посадовців про прагнення вже за 10 років включити Україну до складу G-20, задля чого необхідно у 2015 р. вивести ВВП на рівень 1990 р., а на 2020 – подвоїти його.

Яцек Саріуш-Вольський, який очолює комітет з міжнародних справ Європарламенту, цілком справедливо вказує: „Деякі українські політики нам кажуть: „Пообіцяйте нам членство, а потім ми проведемо реформи”. Так-от, наша відповідь: „Ні!”. Спочатку потрібно підтвердити свій європейський вибір своїми діями. Ви повинні провести реформи для себе самих. Не тому, що вам пообіцяли членство, а тому, що ви — європейці, і хочете досягти певного рівня” [13]. Очевидно, що без розвитку державної спроможності реалізація такого побажання, а отже, європерспектива України – неможливі. Допоки ж маємо констатувати, що країна рухається у бік радянської економічної моделі з властивим для неї низьким рівнем заробітної плати і високими обсягами різних соціальних трансфертів, які розподіляються з бюджетів різних рівнів. Вартість робочої сили за такого сценарію розвитку залишається заниженою. Як наслідок, ринок праці втрачає найбільш кваліфікованих і активних трудівників. А отже, країна потребує дій, спрямованих на розвиток ліберального потенціалу держави та реальні зміни соціально-економічної ситуації, а не чергових декларацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Николаев И. Долгий переход к рынку / И. Николаев // Апология. – 2005. – №2. – С.72-95; Лазоренко К. Украине дают на бедность [Электронный ресурс] / К. Лазоренко. – Режим доступа: http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=20044
2. Банс В. Порівняльна демократизація. Широкі та обмежені узагальнення / В.Банс // У пошуках правильної парадигми: Концептуальні перспективи посткомуністичного переходу у країнах Східної Європи / За ред. Д.Гузін; гол. ред. серії і автор передм. Дж.Перлін; наук. ред. О.Кокорська [пер. з англ. Ю. Некрутенка] – К.: вид-во „Ай Бі”, 2003. – С.107-142.
3. Гаврилишин О. Капіталізм для всіх чи капіталізм для обраних? Розбіжні шляхи посткомуністичних перетворень / О. Гаврилишин; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – 384 с.
4. Кораблін С. Політекономія курсу [Електронний ресурс] / С.Кораблін // Дзеркало тижня. – 2008. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/52933>.
5. Скрипник О. Патент на сало [Електронний ресурс] / О. Скрипник, А. Сова // Дзеркало тижня. – 2009. – 7 лютого. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/56062>; Бураковський І. Десять років економічної реформи очима українських експертів / І. Бураковський, С. Макеев // Політична думка. – 2001. – №4. – С.56-67.
6. Новіков В.М. Соціальні трансформації: міжнародний і вітчизняний досвід / В.М.Новіков, Н.П.Сітнікова, Л.А.Мусіна, В.В.Семенов. – К.: НАН України, Ін-т економіки НАНУ, 2003. – 253 с.

7. Хандріх Л. Економічний розвиток незалежної України // Україна: кам'янистий шлях до демократії: зб. ст. / Фонд ім. Ф.Еберга; [упоряд. та редак.: В.І.Андрійко та Г.Курт]. – К.: Заповіт, 2002. – С.51-65.
8. Симоненко В. Бідність, зубожіння, здичавіння?! [Електронний ресурс] / В. Симоненко // Дзеркало тижня – 2003. – 18 жовтня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/36616>.
9. Симончук О. Статусні самооцінки населення України у порівняльному та часовому контекстах / О. Симончук // Українське суспільство 1992-2006. Соціологічний моніторинг / За ред. В.Ворони, М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – С.11-21.
10. Алексеев А. Не ту країну назвали... [Електронний ресурс] / А.Алексеев // Дзеркало тижня. – 2008. – 13 вересня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/54765>; Пашков М. Куди веде Україну „дорожня карта” євроінтеграції [Електронний ресурс] / М.Пашков, В.Чалий // Дзеркало тижня. – 2007. – 17 березня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/49485>; Лазоренко К. Україне дають на бідність [Електронний ресурс] / К. Лазоренко. – Режим доступу: http://dialogs.org.ua/issue_full.php?m_id=20044
11. Алексеев А. Скільки можна залишатися дешевою робочою силою? [Електронний ресурс] / А. Алексеев // Дзеркало тижня. – 2007. – 3 лютого. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/49087>
12. Щербакова М. „Зарплатные слезы”. Кто виноват и что делать? [Електронний ресурс] / М. Щербакова. – Режим доступу: <http://www.obozrevatel.com/news/2010/10/13/397059.htm>
13. Силіна Т. Україна серед трьох сосен-2: НАТО—Росія—ЄС [Електронний ресурс] / Т. Силіна // Дзеркало тижня. – 2008. – 4 жовтня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/articles/55031>.

УДК 328.32(474)

Чальцева О. М.

Донецький національний університет

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Стратегія розвитку держави є результатом публічної політики, яка залежить від багатьох обставин. В першу чергу це стосується політичного режиму, інституційного фактору і динаміки розвитку країни. Публічна політика і державна стратегія формується під впливом як формальних, так і неформальних інститутів.

Ключові слова: публічна влада, державна стратегія, курс держави, політичні інститути.

Чальцева Е.М.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ СТРАТЕГИЯ КАК РЕЗУЛЬТАТ ПУБЛИЧНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

Стратегия развития государства является результатом публичной политики, которая зависит от многих обстоятельств. В первую очередь это касается политического режима, институционального фактора и динамики развития страны. Публичная политика и государственная стратегия формируется под воздействием как формальных, так и неформальных институтов.

Ключевые слова: публичная власть, государственная стратегия, курс государства, политические институты.